

Рис. 1. Фауністичне районування суші земної кулі (Г. М. Абдурахманов і ін., 2001).
 I - Области царства Палеогено, I₁ - Ефіопська, I₂ - Індю-Малайська, I₃ - Малайско-Сибірська, I₄ - полінезійська
 II - Области царства Арктогею, II₁ - Європійсько-Сибірська, II₂ - Древнього Середзем'я, II₃ - Східно-Азіатська, II₄ - Кавказська, II₅ - Сонорська
 III - Области царства Неогено, III₁ - Неотропічна, III₂ - Карибська
 IV - Области царства Нотогею, IV₁ - Австралійська, IV₂ - Нолозеландська, IV₃ - Пагагонська

2. Царство Палеогено

Це царство включає територію та частково субтропіки Старого Світу: материк Африки до півдня від Сахари, крайній південь Аравії, острів Мадагаскар, південь і південний схід Азійського материка - півострів Індостан і Індокитай, Зондські острови, острів Нова Гвінея та архіпелаги Полінезії. Північно-західна межа його проходить на півдні Сахари, південно-східна - через архіпелаги тропічної зони Тихого океану. Ці границі являють собою перехідні та відрізняються змішаною фауною.

Ефіопська область охоплює материк Африки до півдня від пустелі Сахара, південну (гористу) частину Аравійського півострова та острів Сокотру в Індійському океані.

Фауна Ефіопської області дуже багата й різноманітна (рис. 2А, Б).
 Зі ссавців тут мешкають ендемічні отряди даманів і трубкозубів, зокрема вид - африканський трубкозуб (*Oryzomys afer*), що харчується термітами та мурахами. Дамани розміром із зайця, рослиноїдні звірі з оригінальними присосками на підшвах, що дозволяє їм відиратися на стовбури дерев і ескелі. Ендемічні сімейства видрових землерийок, златокротів, бегемотів, жирафів, гожджових блох, дологоног тощо.

Для області характерна наявність копитних - із жувальців: 40 родів антилоп - від дрібних лускрав (висотою 30 см.) до великих: канк, куду та гну розміром з коня; з биків - кайрським буйволем, оленьки та жирафи. Оленьки - самі дрібні з копитних (розміром із зайця). Жирафи є ендемічним сімейством із двох видів та двох родів: окали (висотою до 2 м. живе в густих лісах Конго) і жираф (до 6 м у висоту, живе в саванах і рідколіссях). З нежувальців в Африці живуть бегемоти (гіпопотами) і свині. Бегемоти: звичайний бегемот (*Hippopotamus amphibius*) та карликовий бегемот (*Choeropsis liberiensis*) 150 см і вагою 250 - 260 кг. З свиней: бородавочник (*Phacochoerus*), а також кісткові свині. Справжніх свиней (рід *Sus*) в Африці немає. З мепарнокопитних в Ефіопській області живуть два види носорогів, три види зебр. Із отряду хоботних - тільки африканський слон (на відміну від азіатського бивні в нього мають і самець і самка).

Хижак Ефіопської області: лисиця, виверткові (десять родів), гуси (три види), поширені вездюки й виконують санітарну роль, поїдаючи трупи. Крім гусей тут живе й родич гривнястий новк (*Protelus cristatus*).

ТЕМА 7. ЗООГЕОГРАФІЧНИЙ РОЗПОДІЛ СУШІ

- План.
 1. Загальні уявлення про фауністичне районування суші.
 2. Царство Палеогено
 3. Царство Неогено

1. Загальні уявлення про фауністичне районування суші.

Фауністичне районування суші ґрунтується на фауні хребетних (ссавців, птахів, амфібій та рептилій). Залучення до районування інших груп (комахи - жуки, денних метеликів тощо) змінює картину фауністичного районування, найбільше виділені регіони до флористичного, що пов'язано з розходженням у віці різних груп.

Схеми зоогеографічного районування базуються на вивченні ареалів видів і фауністичних комплексів, а розходження між фаунами пояснюються історичними умовами. При зоогеографічному районуванні встановлюють подібність і розходження порівнюваних фаун, оцінюють їх у кількісній показники і визначають границі між територіями.

Підобласті як центри еволюції фауні більше низького порядку можуть містити в собі кілька екологічних зон із характерними для них біотопами. При виділенні ж провінцій і регіонів головним критерієм може бути статистика видів, тобто їх розподіл за кліматичними зонами і ландшафтними. Межі цих зон будуть бути межами зоогеографічних провінцій і регіонів.

Отже, зоогеографічне районування включає: регіони (зоохоріони) високого рангу (царство, область, інколи й підобласть) визначаються з урахуванням історії фауни, а категорії більше низького рангу (провінція, район, дільниця) - екологічно. Головну роль при виділенні зоохоріонів відіграють види з вузькими ареалами, тобто ендеміки та релікти. Вони характеризують самобутність і стародавність певної фауни.

Найбільш поширена система фауністичних регіонів являє собою модерізовану схему П.Скелетера - А.Уоллеса (табл. 1, рис. 1).

Таблиця 1. Фауністичні регіони суші

№ п/п	Назва царства	Назва підцарства	Назва областей
1	ПАЛЕОГЕО	-	Ефіопська Мадагаскарська Індю-малайська Полінезійська
2	НЕОГЕО	-	Неотропічна Карибська
3	АРКТОГЕО <i>Толарктичне</i> 1802-60	Палеарктичне	Європійсько-Сибірська Древнього Середзем'я Східно-Азіатська
		Неарктичне	Канадська Сонорська
4	НОТОГЕО	-	Австралійська Новозеландська Пагагонська

1802-60

Вовків в Африці немає. Їх замінюють ендемічні гістові собаки. З *котячих*: лев, леопард, гепард, сервал і дрібні види кішок. Африканська дика кішка була одним із прабатьків домашніх порід.

До *срисунів* у області мешкають дикубрилі і представники інших ендемічних сімейств: шилохвості білки, довгоноги, очеретяні пацюки, гірські миші, гребенчасті пацюки та піскорої тощо.

Отряд *комахоїдних* складається із ендемічних сімейств: сімейство златок ротів (30 видів), слонові землерийки, або хоботні принюшії (40 видів схожих на тушканчиків).

Напівмаїми Ефіопської області належать до сімейства лорі. Африканські напівмаїми досить далекі від мадагаскарських лемури і близькі до індійських – два ендемічних роди – потто та галаго належать до сімейства мавів Старого Світу (*Scorpiotidae*) і сімейству людиноподібних мавів (*Prosimidae*), зокрема роди горилли та шимпанзе – лісові мави. З мавів Старого Світу в Африці живуть павіани, мавридані та колобуси.

Фауна ссавців Ефіопської області являє собою суміш ендемічних сімейств, сімейств, засильних з Індо-Малайського області та з сімейств більш широко розповсюджених. У Ефіопській області немає сімейств справжніх кроликів, вадмедів, єнотів, бобрів, оленів і верблюдів. Одногорбистий верблюд – сибірська тварина в Північній Африці. У дикому світі він, можливо, зустрічається в доісторичні часи.

Пташки Ефіопської області: страуси (вид – двопалий страус), птах-секретар (єдиний вид), турако, близьких до зозуль, птахів-миш, кітотглав, цесарки (20 видів), ткачики, лектарніці, медуокаччики, птахи-носороги. Найчастіше ареал цих груп входить Африку та Індію. З тропічних птахів – папулі, а також космополітні – зозулі, дякли, сизоворонки, зимородки тощо. У зимовий час орнітофауна Африки обгагується за рахунок численних зимуючих птахів, що прилітають із Європи, зокрема лелек, журавлів, ластівок.

Рептилі Ефіопської області досить численні, але ендеміків високого рангу мало. Із отряду лускатих – хамелеони. Багато ящірок, геконок, ендемічних пояєних (*Crotalidae*) і безногих червоподібних, агам і варанів, а також змії. В Ефіопській області живе великий вид тропічного сімейства – сніжосмійка (довжина до 80 см) тощо. Пітони представлені декількома видами роду *Ruhon*: із дрібних (довжина 1,0–1,5 м) королівського та карликового пітонів, із великим ієрогліфовий пітон (7–9 м). У лісах Західної Африки живе рід калабаря, єдиний вид якого – *Calabaria reinhardt*.

Зустрічаються змії-яйцели (*Daluzetidae*) – два роди їх зустрічаються в Африці, один – в Індії. Ці змії живляться пташиними яйцями, шкарлупу роздають яєчною пілкою – відростками передніх хребців, що виступають у процесі стравоводу. В Африці численні та отруні аспідові змії (20 видів із 10 родів): справжні кобри (черношківа та олійникова), водні кобри, мамба, строкаті аспіди. Справжні гадюки, що живуть тільки в Старому Світі, мають в Ефіопській області поширення, але відсутні на Мадагаскарі. Для Африки характерні види родів жаб'ячі гадюки, земляні гадюки, африканські гадюки (габонська гадюка), офи, рогати деревні гадюки.

В Африці живуть черепахи сухопутні (чотири роди) і м'якошкірості (два ендемічних роди), пеломедузи, крокодили.

Амфибі: рід шпорцеві жаби, ланюца нічна жаба, живородна жаба, численні справжні жаби, ракофориди, або веселоноті, вуз короті, вологаті жаби (у самців у шлюбний період з боків і на стегнах зв'язуються довгі волосоподібні вирости шкіри). Хвостатих амфібій немає, їх замінюють черв'яки.

Прісноводні риби Ефіопської області. Це представники древніх груп – кістепері, ендемічне сімейство з родами бататопер і каламохіт, двоякодишачі риби (*Protoperles*). З костноязичних риб в Африці живуть риби-метелики, вузькокрилі, гімархові. Гімархи можуть випускати електричні імпульси – електричні соми. Численні сімейства прісноводних риб Ефіопської області вказують на фауністичні зв'язки її з Південною Америкою (*Characidae*, *Cichlidae*) або з Індо-Малайською областю (*Anabantidae* – лабиринтови). У *тропіках немає лососевих і щукових*.

Безхребетні Ефіопської області: скорпіони африканського сімейства (*Scorpiotidae*) – палідуус-імператор досягає 16 см; соль пуги; павуки – великі отруті пугидей, кругоноги тощо. Зустрічаються величезні багатоніжки – кивсяки, отруті сколопендри.

З *комах* мешкають терміти (500 видів), багата фауна саранових – шистоперів, що розселється на тисячі кілометрів і з'їдає на своєму шляху все рослинність), муха це-це – переносник збудника сонної хвороби. З жуків в ардних районах Африки домінують різноманітні червонолітки, у лісах – величезні бронявки (голафа – довжиною 10–11 см), жуки-олени, вусачі тощо. Денних метеликів в області порівняно

небагато, і їм не властива яскраве забарвлення, як це спостерігається в метеликів у тропіках Азії або Південній Америці.

Наземні молоски – рослиноїдні види роду ахатини.

Ефіопська область за характером ландшафту, рослинного покриву та диференційованої фауни може бути поділена на три підобласті: *Східно-Африканську, Західно-Африканську та Південно-Африканську, або Капську*.

Мадагаскарська область. До даної області належать *острів Мадагаскар, ряд архіпелагів і окремих островів Індійського океану: Коморські, Сейшельські, Маскаринські та інші більше дрібні острови*. Фауна Мадагаскару типова острова з значною кількістю ендеміків. Специфіка мадагаскарської фауни чітко виявляється при огляді аборигенних нелітаючих тварин, що представлені чотирма отрядами, при цьому всі види ендемічні.

Камелеониди включають одне сімейство шетинистих бжаків, або тенреков (13 родів з 30 видами). Екологічно тенреки внаслідок їх адаптивної радіації досить різноманітні. є тенреки типу бжаків, кротів, землерийок, зустрічаються навіть плаваючі тенреки – аналогічні віври.

Отряд приматів на Мадагаскарі складається із трьох сімейств – справжні лемури, індри та ай-ай. Справжніх лемурів 15 видів із шести родів, зокрема великі ваври та катта. Сімейство індри включає чотири види, а ай-ай – усього один вид: рукопоміж – малу напівмаїмоподібну з лишньою хвостом. Типово ендемічна підродина хом'яків – мадагаскарські хом'яки.

Всі *звізські* області із сімейства виверр (сім ендемічних родів): фова (*Sturptorista fovea*) – звір настільки загадковий, що деякі фахівці відносять його до кішок. Інші ссавці являють собою переселенців з Африки: миші, пацюки та один вид кістехухоті свині, кажани. У минулому жили і бегемот його останки знайдені в шлейфоточених відкладеннях.

Видувці слони, носороги, мавпи, кішки, собаки, єлени, трукозуби, антилопи.

Пташки Мадагаскару на 50 % складаються з ендемічних видів, інші – авалотичні Ефіопської області (молодотлави, рибки, ткачики, лектарніці тощо) або в Індо-Малайській (белоголазкі, стрижок-салатані тощо). Три ендемічних сімейства: мадагаскарські пуги, пастушкові курішки та ванги. Космополітні сімейства: поганок, бакланів, яструбиних (але орлів немає), чапель, лелек, зозуль, голубів, сов, зимородків і ластівок. У *орнітофауні Мадагаскару відсутні страуси, птахи-секретари, тураки, татака-носороги, бородатки, медуокаччики тощо*.

Фауна *рептилій* досить багата: хамелеони, геконови, черепахи (сухопутні і болокошейні), крокодили (нільський крокодил) *Справжні ящірки, строкаті удави, пітони як і отруті змії в області відсутні*. З уявлених живуть тільки мадагаскарські удави – ендемічна група, що включає чотири роди, два з яких живуть на остріві Мадагаскарі, інші – на Реюніоні та островах Раунд біля Мааврикія.

Земноводних мало, і всі вони належать до жаб (150 видів, більшість ендеміки): веселоноті жаби, або ракофориди, а також узкороти.

Справжніх прісноводних риб на Мадагаскарі нема, але зустрічаються кілька видів хамелеонів і картозубів, а також різні салаватриєві форми.

Безхребетні тварини Мадагаскару ефіопського походження – ендемічні скорпіони (*Scorpius, Helicospirius*). У ентомофауні Мадагаскару нерідкі й індо-малайські фауністичні зв'язки. Багато представників мають вигадливу форму або чудове забарвлення: прочанин (*Vitexsika setoriana*) (богомол), яскраво-жовта павлиночка (*Argeta nitra*) (довжина метелика близько 26 см).

Індо-Малайська область включає *тропічну та субтропічну частини Азії, ряд архіпелагів і островів Індійського в Тихого океанів*. На її західній границі, у пустелі Тар, індійська фауна змішується з передсільвантською. Північна межа чітка лише на заході, де вона йде по гребені Гімалаїв. На сході ж виразність її губить, на території Китаю межа проходить між басейнами рік Хуанхе і Янцзи, збігаючись із північною границею субтропічних лісів. До Індо-Малайської області належать Філіппіни, Зондські острови та Нова Гвінея. Межа області збігається з лінією, що відокремлює Індо-Малайзійське флористичне піддарство від Австралії.

Фауна Нової Гвінеї, Молуккських і інших островів (до Фіжид на сході) носить перехідний характер. Численні ендеміки Папуаської підобласті за походженням, за родинними зв'язками є палеотропічні, а не австралійські.

Склавши Індю-Малайської області включають 46 сімейств, п'ять із них - сумасіт однопородні - зустрічаються тільки в Папуаської підобласті є австралійським елементом. Ендемічних сімейств чотири. Інші - загальні для Ефіопської області, Голарктики та Неотропічного царства. Із отряду *сходотропічних*, або айскладуних, на південно-сході області зустрічаються новогвінейські просокляди і сходи, із сумчастих - сімейства сумчасті миші, бандикети, фалангити та кенгуру. З *комаселодних* в області водяться такі ж ендемічна підродина петтинетих бжаків - *Echinosocidae*, кроці, шеретокрили, плододіні кажани тощо. Із отряду *примати*: ендемічне сімейство тушак - дрібні, схожі на білку тварини, боньку до демури. Найважливішими родинами африканським: роди тонкий (*Loris*) і товстий лорі (*Nycticebus*). Представники сімейства делатой ятів існують тільки на Малайській архіпелазі та Філіппінах. Із справжніх мавп мешкають макаки, тонкотілі мавпи та лудиноподібні - гібоїні й орангутанги. Жоден рід мавп тропічної Азії не зустрічається в Африці, і навпаки.

Панглосні підкреслюють афрозивацькі фауністичні зв'язки. Із *грунгових*: білки, динокобри, піщанки, летяги, численні миші та пацюки. Серед *змієвих* представлені - ендемічний рід червоної вовк, кунья, виверрові (індійська малпуста), кішки (тигр, леопард, гепард, лев).

До наших *оселець* належать - ендемічні індійським видом, тапіри - одним видом, носороги - трьома видами, свині, бики (буйвіл, бантенг, гайл) і дрібні острівні види), кози й барани. Антилоп, на противагу Африці, мало. Фауна *птахів* багата та складна. З "боскільових" - кілька видів кауарів, бурянисті кури, фазани, павичі та справжні кури. Авдотки та рибки - мешкачі відкритих просторів, папути водяться в лесах. Зустрічаються риби сови, птахи-носороги, бородачки і дятли. До ендемічного сімейства належать сині птахи (*Trogonidae*), трогони, нектарники, зимородки, квіткосіси, ткачики тощо. На північному сході виявляються фауністичні зв'язки області з Голарктикою.

Багата фауна *рептилій* Індю-Малайської області представлена черепахами, ящірками, зміями та крокодилами. Особливо явні в області агамі, геокони, єцини. Різноманітні ітони - великий сітчастий ітотв - одна із двох гігантських змій світу. Отруті змії із сімейства вужових аспідових (королівська та справжня кобра, крайті), гадюкові та ямкоголові. Крокодили належать до справжніх крокодилів, вузькоридним рибодінім гавіалам і алігаторам, один вид яких живе в низов'ях Янцізи в Китаї.

З *амфібі* в області живуть всі три отряди: безногі, хвостаті амфібі; сімейство прихолонакобарників поширене них немає. Черв'яті представлені рибосміями. Хвостаті амфібі: сімейство прихолонакобарників поширене в Східному Китаї та у Північній Америці, а саламандри - у Сирії, Азії, на півночі Африки й у Північній Америці. Безхвості амфібі - справжні та веслоногі жаби, вузькороті жаби та земляки.

Приселені риби в Індю-Малайській області близькі до ефіопських але архайчні групи тут відсутні. Три сімейства ендемічні. Головна рідна зміюфауна - незвичайний розвиток королюків і відсутність дооселець.

Ентомофауна області представлена сімейством кавалерів - птицекрили, метелик-калдики (сухий лист). В Індії та Індокитаї живуть гігантські павлиночці. Серед жуків типові листоїди, златки, вусачі, жуки-олени, жуки-носороги, жукаллий (ендемічного роду *Mortylyca*). У багатьох комах пло зверку сплюснене у вигляді сухого або зеленого листа (палючників, промач). У Африці живе маса термітів і мурах. Серед острівних членико видів, що вступають у симбіотичні відносини з рослинами. Мурахи-Кравці співіснують з "апінгачі" з листя великої гідди. З інших членикогоних екуріони ендемічних сімейств *Charitiniidae*, телифони, солядути та навуки-пінциди. У Індії та Шрі-Ланці мешкають гігантські дощові черв'яки.

Індю-Малайська область за складом фауни поділяється на *Індійську, Малайську, Індонезійську та Папуаську Підобласті. Типові риби фауни цієї області історично всього втрачені в Малайській Підобласті, Індійська порів'яно збіднена, а дві останні являють собою перехідні зони зі змішаною фауною, але з явною перевагою індонезійських елементів.*

Полінезійська область. До Полінезійської області відносять острови Тихого океану, крім Нової Зеландії та островів Кармадек. У західному напрямку область простягається до островів Палау, архіпелагу Бісмарка та Солломонових островів, у східному - до островів Великобританія та Сала-і-Гомес, у північному - до Гавайських островів, а в південному - до островів Норфолк і Лорі-Хау. Географічно острови Океанії поділяють на три великі групи: Меланезію на сході та Мікронезію на півночі.

Фауна островів Океанії має яскраво виражений міграційний характер і вкрай дистармомійна. Фауна *салаві* у Полінезійській області обмежується плододіними рукокрилими (кажани) це представники підсибних родів *Pteropus* і *Eidolon*, палеарктичного *Mops*, а також довтокрила *Mitrospingus*. Зустрічаються й нечисленні дрібні гризуни. *Немає тут крокодилів і сукотунних черепах.* Змії представлені не всіма групами - на Фіджі живе ендемічний аспід, а на Тонга та Самоа - невеликий удав роду *Colubra*. Квакші та жаби досягають архіпелагу Бісмарка, два види ендемічних жаб є на Фіджі. Жаби живуть на Гавайських островах. Місцеві ендемічні ящірки (геокони і єцини) мешкають на Новій Каледонії, Фіджі, Тонга й Лі. Інше на Фіджі та Тонга зустрічається рептіловий ендемічний рід ігуани.

У напрямку від Нової Гвінеї на схід чітко простежується тенденція збіднення збіднення фауни. Це один з доказів розселення тварин з Азійського материка через водні перешкоди.

Орнітофауна налічує близько 100 родів птахів 35 з них ендемічні, 40 родів загальні з малайськими, інші близькі або тотожні папуаським. Домінують різні плододіні голуби. На острові Самоа живе *Ducula* - єдиний у підроддині монотипичний рід, є стрижі-салангана, білоочки, зимородки, ластівки, сови, зозулі тощо. На Новій Каледонії живе кагу (*Rhinoceros jubatus*), що належить до ендемічного отряду *Rhinoceros*, близького до південноамериканських сонячних чепель. Схожість птахи Гавайських островів ендемічне сімейство гавайських квіткарок. Увагається, що всі 22 види квіткарок є нащадками американських птахів - медососів, які перебували в умовах вольєри, утворили кілька ендемічних типів. Гавайські квіткарки - яскраво пофарбовані пташки з різноманітними дзьобами. В одних він короткий і товстий, в інших - довгий вигнутий, у третій - нахилений до низу довгаче пахвовий я томо.

До *бесцвілітних* островів Океанії характерні та ж тенденції: вони багаті представлені в західній частині, але до сходу розматіють їх збуває. На Фіджі та Новій Каледонії 80 % ендеміків: метелик кавалери, жуки (серед них багато нелітаючих форм), молоски належать до ендемічного сімейства *Delphinidae* з величезною кількістю видів і географічних рас, строго локалізованих по окремих трьох хребтах і долинам.

3. Царство Неогено

До царства Неогено входять *Центрально та Південна Америка*, за винятком її крайнього півдня (Патагонії, Вогненної Землі та Фолклендських-малвинських островів). Північна межа проходить південним крієм Мексиканського плоскогір'я. До Неогено також входять острови: *Візанкі та Мала Антильські, Багамські, Галапего, Хуан-Фернандес і ряд дрібних островів.*

Фауна Південної Америки довгий час розвивалася в ізоляції від інших фауністичних центрів. Це й зумовило фауністичну своєрідність Неогено. У даному регіоні поширені примітивні групи ссавців, зокрема сумчасті, ендемічні отряди та сімейства пташок, рептилій, амфібі, амазонських риб, комах і інших безхребетних. У межах царства виділяються дві фауністичні області - Неотропічну та Карібську (Антильську).

Неотропічна область. Північна межа області збігається із границею всього царства. Південня проходить помірними широтами півдня материка, заліпаючи за межами області південь Чилі та Аргентини, а також острова Карібського моря, що утворюють самостійну область.

Фауна Неотропічної області вирізняється високою рівнем ендемізму, великою оригінальністю та поряд із цим диферетністю. Серед *салаві* цеуе ендемічний отряд неповнозубих, що входить до сімейства мурав'ядів, броненосців і лінишів (рис. 3А). *Примати* належать до ендемічного надсімейства ширококоногих мавп, яке складається із двох сімейств - грунгових і чебід. До ядра фауни *грунгові* належить десять ендемічних сімейств підотряду динокобричних, а також білячі та хом'яки. Це деревні динокобри, єцинокоби, до яких належать "морська свинка", водосвинкові (*Hydrochoeridae*); каписара, агутієві, шиншилові, восьмизубі тощо. *Рукокрилі* представлені дев'ятьма сімействами: *завчероті, дискокрилі, листоносі, димчасті кажани* та ендемічні кровососи *вампіри.*

З неарконосних у області зустрічаються тільки *тапіри*. *Парінокотили* включають сімейства: *цекари* та верболомові (лами і олені). Олені паути та камаку живуть у лесах і на високогір'ях. Отряд хижих представлений дев'ятьма сімействами, зокрема *снотути - носуха, кінжак* тощо. З *кішок* значайні оцелот, дрібна онцилла, ягуарунді, панамериканська пума та великий ягуар. З *медведів* розповсюджений *Tremarctos ornatus*, що має вузький ареал. Із *собак* - гривистий вовк.

Підше, області різноманітні та оригінальні (рис. 3Б). Ендемічних сімейств не менш 25 завдяки чому Південну Америку називають "**континентом туканів**". В орнітофауні материка присутні чаплі, ібис, лелеки, качки, хижі птахи, жули, сови, голуби, папути, дятли, стрижи тощо. **В області немає журавлів, дрохв, туканів-носорів, тобто груп, типових для Старого Світу.**

До ендемічних сімейств належать два види із отряду американських стриженів нащів. Ендемічний отряд *Стрижені*, що вночі погане літаючих лісових або степових птахів - віддалених родичів американських сграшів. З *курачів* ендемічні сімейства краків (гокко) та гоанців (близькі до курачів, але подібні з деякими зозулями). *Журавлі* представлені ендемічними сімействами карам, сурмачів і сонячних чашель. З *зуселюваних* - ендемічний підотряд паламедів (шпорцеві гусаки). З колоїдів ендемічне сімейство журавлів із єдиним видом - гуахарі.

Відомими птахами Південної Америки є *какаї*, їх сімейство нараховує багато родів і видів, переважна більшість їх живе в Неотропічній області. У Неотропічній особливий розмаїтості досягають *пелузі*, зокрема короткохвості амазоні (*Attago*) і великі яскраві ари (*Ари*). Ендемічні також моти (Motacidae) із отряду ракшевих. *Дятлови* представлені справжніми дятлами та туканами.

Горобці птахи своєрідні належать до підотряду кричущих *Туканів* і включають ряд ендемічних сімейств: топоколу, гуселюців, мурав'ювок, пічників, древолазів, манаків, котин, траворезів тощо.

Ряпці Неотропічної області. Із *черепих* поширені сімейства кайманових (мускуних черепих), що зустрічаються у Північній Америці; нечисленні водні черепихи, більшість яких живе в тропіках Східної Азії, і сухопутні, що включають усього два види. З підотряду бокошійних черепих два сімейства - пеломедузі та змішійні - мають представників у Неотропічній. Види сімейства пеломедуз живуть в Африці та на Мадаскарі, змішійні переполюють у Австралійській області. З *ящірок* - розмаїтні тузани, серед яких є великі деревні ферми, дрібні прески, скеліні, степові, напівводні тощо. Морські тузани живуть тільки на Галапагоських островах і живляться водоростями. У Південній Америці є також єдинки та текони, але *справжніх ящірок і варанів немає*. У річках Неотропічної області мешкають численні крокодили та каймани.

З *змій* існують ньольоваті з рудиментами задніх ніг. Південноамериканський рід *Amphis* (свертальки) представлені короловою сверталькою. *Удовови* належать до підроду *Волги*, характерному тільки для Нового Світу, зокрема справжній удов, анаконда та вукоброхі удови. Сімейство вепювчих представлено деякими видами - струнжик і королова аспідами. *Справжніх гадюк у Новому Світі немає*, але їх замшують ямкоглові тядоки, зокрема гримучі змій (включно американські форми). У Центральній і Південній Америці налічується близько 40 видів ямкоглових, серед яких жарарака, бушмейстер і квакша вкрай отруту.

Із *засосовидних* у Центральній і Південній Америці поширені отряди безногих, безхвостих і хвостатих. З *безногих* сімейства мур'яг (16 видів із трьох ендемічних родів). Із *хвостатих* - безлегеневі саламандри *Plethodontidae*. З *безхвостих* - численні та різноманітні жаби й рогухи. Зокрема, піпи (*Pipa*), що відзначають ящі в комарів на спині та виношують їх до високу молодих павирі; свистуни; справжні рогухи, які мають отруту виділену шкірних залоз (випиучий ага); деревні квакші - квакша-ковалея (відгороджує сплячними валіками спешальні ділячки у водоб'ях для нерестовини), бразильська квакша (змаує дупця на деревах особливою самолю для їх вологнепродливості - доповна вода потрапляє в дупця, і в неї сама відсапляє ящі), квакші-фаломедузи (поселяються в кроках оноксних дерев, де вони садують листя у вигляді сузан та відсапляють у неї ящі); сумчасті квакші (яють на спині особливо високую сумку, у якій виношують ящі). Справжньої ж жаби відсутні в південній половині материка, а в північну проникали порівняно недавно.

Палубовидні риби різноманітні. Серед південноамериканських риб виділяються двокодиханочі із сімейства *Lepidosteidae*. Із тропічних кісткозвичних зустрічаються представники родів аравана та арачима (довжина до 3 м, маса до 180 кг). Ендемічне сімейство електричних вугрів містить єдиний вид.

У Неотропічній області *відсутності коропові*. З коропоподібних (не коропових) численні харациноподібні (близько 800 видів), зокрема піранья - представник сімейства піраньових. Дрібних харацинових гримають в акваріумах, зокрема тетри, леони тощо. Реномантні сомові (12 ендемічних сімейств). З колочеперих для області типові сімейства наядових і хроми сів (скалярію розводять у акваріумах).

Підземні безщелепні, різноманітні комахи, представлені надзвичайно багато. Зокрема, *метелики* - кавалери та морфи, геліконди, бражник та урані. Серед *жуликів* зустрічаються - росячі, дроворуби-гітани, шатки. Лускуни роду *Rugorhynchus* шатки випромінювати яскраве світло - це знамениті у світі "світляки". В

області існують нежалкі бджоли (меліпони), велика розмаїтість мурах. Найбільш відомі бродячі. На думку Г. Бейтса (1859) "*У долині Амазонки паку не водять, а мурахи*". Мурахи саубі - листожерками, вони марують на листках низкорослих дерев круги шматочки та переносять їх у лісові пітла. На переважній частині листки саубі "розводять" гриби, якими харчуються. При падінні нової колони мюлода сауба випадає із пітла в шматочком грибиці в шелегах, щоб на новому місці "вкласти шматочок гриба" для майбутнього мурашняка. екологонедри мають гігантські розміри (до 25 см довжини); численні великі пауки-пінцеди (із жертвами мурашнями, екологонедри стають не тільки комахи, але і ящірки, жаби та навіть пташенят; у лісах паують наземні п'явки).

Сучасна фауна Неотропічної області, зокрема, її хребетні тварини - *результат зміцнення древної ендемічної фауни тропічного часу на новій фауні, що проникнула з Азії через Північну Америку*. Виходячи з особливостей фауни області можна виділити три Підобласти: *Гвіано-Бразильську, Центрально-Американську та Чилійську, або подобласть пампастів*.

Карибська або Антилійська область. До даної області належать Великі Антилійські (Куба, Ямайка, Гаїті та Пуерто-Ріко), Багамські, Малі Антилійські острови, Тринідад.

Наземних ссавців в області дуже мало. Комахоїдні представлені двома щелепцями, що живуть на Кубі та Гаїті; утворюють ендемічне сімейство *Solenodonidae*, близьке до землерібок. Із *тризубів* є пугрибі - хуті, а також загугі, острівний опосум і один вид сноту (на Багамських островах). З рукокрилих - плодючі листоносі, вампіри, заячуґуби, рибодіні, листобороди.

Спримовдані області. На Великих Антилійських островах ендемічне сімейство тоді (плоскокошкови) з отряду раки. Багато ендеміків серед колібри, троніви, зозуль, тиранив і інших сімейств. Зареєстровано близько 140 видів, з яких чверть - ендеміки. Найбільше ендеміків на Ямаїці.

Рептилі представлені кількома видами черепах, двома видами крокодилів (один з них ендемік Куби), численними ящірками (амфібеннами) і деякими зміями. Отрутна коїтголова змія *Boitgors atax* зустрічається тільки на Малих Антилійських островах.

З *амфібі* немає ні безногих, ні хвостатих. З безхвостих амфібі живе лише п'ять родів жаб, серед яких - квакші, південноамериканські свистуни та короткоглові жаби (тільки на Кубі).

Палубовидні риби представлені північноамериканською панцирною щукою (на Кубі), хромисами, а також живородними і яйцераджащими карпозубими (на Кубі й Гаїті). Тут звичайна риба гамбузя, що винищує личинок малярійних комарів.